

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК II

Рівне – 2014

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. II / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2014. – 120 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 25 лютого 2014 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет водного господарства і природокористування).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

РОМАНИШИНА Н.В., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

ЗМІСТ

БЕЗНОСКО ЮЛІЯ Детективний сюжет у романах Євгенії Кононенко «Імітація» та «Зрада».....	7
ЄВГЕЙЧУК ОЛЕНА Вивчення художнього твору в контексті творчості письменника як складова навчально-методичної системи	12
КОСТЮКОВИЧ ЯНА Експресіоністична модель творчості Осипа Турянського: автобіографічна повість «Поза межами болю. Картина з безодні»	15
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА Авторська модель героя у романі В. Винниченка «Лепрозорій».....	19
КУТІНОВА МАРІЯ Дискурс містичного у повісті «Віки пливуть над Києвом» Антона Нивинського	25
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА Осмилення традиційної культури у романі Марії Матіос «Солодка Даруся»	29
МИСЮК ОЛЬГА Сучасна дитяча література у просторі Інтернету	34
МІНІЧ ОЛЬГА Своєрідність любовних історій у прозі Люко Дашвар	39
ОЛЕКСЮК АНТОНІНА Місто Рівне: концептуалізація топосу на літературній мапі («Рівне / Ровно (стіна): нібито роман» (2001) Олександра Ірванця).....	42
ПАНАЦУК ІРИНА Репрезентація національних характерів у романі Івана Нечуя-Левицького «Князь Ієремія Вишневецький».....	46
ПАРХУТА ЮЛІЯ Інтеграція навчального процесу як дидактична умова підвищення якості освіти школярів	50
ПАХНЮК КАТЕРИНА Інваріанти постаті жінки-матері у творах Володимира Винниченка (на основі драми «Чорна Пантера і Білий Ведмідь» та роману «Записки Кирпатого Мефістофеля»)	53
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА Родинні драми у романі Люко Дашвар «Мати все»	58

РАДЧИК МАРИНА	
Незавершені «Вальдшнепи» М. Хвильового як генератор нових культурних смислів: повість «Аглая» А. Сокола та художній фільм «Вальдшнепи» (режисер О. Муратов)	61
РЕГРУТ ПАВЛО	
Роздвоєння особистості у психологічних студіях Миколи Хвильового та Михайла Коцюбинського	66
РОЗГОН КАТЕРИНА	
Психоаналітичні ідеї в літературі високого модернізму 1920-х років (повість «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича)	72
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Минуле крізь призму приватного досвіду (роман Володимира Лиса «Століття Якова»)	77
СОЗОНІК МАРІЯ	
«День гніву» Юрія Косача: літературна версія воєнного роману	82
СТРАВІНСЬКА ОКСАНА	
Вивчення творчості І. Нечуя-Левицького в школі як методична проблема	88
ТКАЧУК ВАЛЕРІЯ	
Постать інтелігента в контексті естетичних пошуків української модерної літератури	91
ШОСТАК ОЛЬГА	
Новела Івана Франка «Сойчине крило» – твір про еміграцію й декадента	96
ЯКОВЛЕВА ОЛЕКСАНДРА	
Новела Тані Малярчук «Жінка і її риба» крізь призму «Закону Борхеса».....	105
<i>Шевченківський конкурс студентських наукових робіт</i>	
ПАХНЮК КАТЕРИНА	
Постать жінки-матері у творах Тараса Шевченка.....	109
САЙКО ОЛЕНА	
Бунтівник як героїчна модель Тараса Шевченка («Гайдамаки») та Михайла Коцюбинського («Дорогою ціною»).....	113
ЯРОШ ТЕТЯНА	
Жанр псалмів у поетичних доробках Тараса Шевченка та Петра Карманського	117

CONTENTS

BEZNOSKO JULIJA Detective devieces in plot of the novels <i>Imitatzija (Imitation)</i> and <i>Zrada (Betrayal)</i> by Yevgeniya Kononenko	7
YEVHEICHUK OLENA Context of Writer's Creative Works in Teaching of Fiction to Be an Element of Methodical System	12
KOSTYUKOVYCH JANA Expressionistic Mode of Osyp Turyanskyi's Writings: Autobiographical Narrative in <i>Poza mezhamy bolyu. Kartyna z bezodn'i (Out of pain limits. Painting from a Abyss)</i>	15
KOSHYNSKA TETYANA Author Model of Hero in Novel <i>Leprosarium</i> by Volodymyr Vynnychenko	19
KUTINOWA MARIYA Discourse of mystique in romance <i>Wiky plywut nad Kyiv'om (Ages to be passing beyond Kyiv)</i> by Antyn Nyvynskyi	25
MAIDANETS OLGA An Idea of Traditional Culture in Novel <i>Solodka Darusya (Sweet Darusya)</i> of Mariya Matios	29
MYSYUK OLGA Contemporary Children Literature in Internet Media.....	34
MINICH OLGA Original Elements in Love Stories of Lyuko Dashwar's Prose.....	39
OLEXYUK ANTONINA Rivne a Town: to Write down a Concept Having Got from the Topos on Literary Map	42
PANASCHUK IRYNA Representation of Nation Characters in Novel <i>Jeremiah Vyshnevezkyi the Prince</i> by Ivan Nechui-Levytskyi	46
PARCHUTA JULIYA Integration in Teaching Process as Didactic Basis to Rise Level of Pupil Education.....	50
PAKHNIUK KATHERYNA Invariants of a Mother-figure in Volodymyr Vynnychenko's Writings	53
PYLYPCHUK OLENA Family Conflicts in Novel <i>To be Possessed Everything</i> by Lyuko Dashwar.....	58

RADCHYK MARYNA

Unfinished Novel *Valdshnepy (Woodcocks)* by M. Hvylovyi to Be a Generator of New Cultural Senses: Tale *Aglaya* by A. Sokhola and Film *Valdshnepy (Woodcocks)* by Producer O. Muratov..... 61

REHRUT PAVLO

An Idea of Split Personality in Psychological Fiction of Mychola Hkvylovyi and of Mychailo Kotsyubynskyi..... 66

ROZGON KATHERYNA

Psychoanalytic Theses in Fiction of High Modernism in 1920-th Years (Tale *Smert' (Death)* by B. Antonenko-Davydovych)..... 72

ROZEMBOVSKA IANNINA

Past in the Light of Personal Experience (Novel *Stolittya Jakova (The Century of Jacob)* by Volodymir Lys) 77

SOZONIK MARIA

Den Hniwu (Dies Irae) by Yuriy Khosach as fiction version of battle novel..... 82

STRAWINSKA OXANA

Problem with Methods in School Teaching of Creative Works by I. Nechui-Levytskyi..... 88

TKHACHUK VALERIYA

Figure of Intellectual in Context of Aesthetics Tendencies of the Ukrainian Contemporary Literature..... 91

SHOSTAK OLGA

Short Story *Soichyne Khrylo (Jay Wing)* by Iwan Franko Is an Writing about Emigration and Figure of Decadent..... 96

YAKOVLEVA OLEXANDRA

Short Story *Zhinka ta jiji ryba (Woman and Her Fish)* by Tanya Malyarchuk in Prism of *Rule of Borges*..... 105

Contest of Student Study Dedicated to Anniversary of Taras Shevchenko's Birth

PAKHNYUK KATHERINE

Mother-figure in Shevchenko's Writings..... 109

SAIKO OLENA

Rebel as Hero Mode in Texts *Hajdamaky (Insurgents)* by Shevchenko and *Dorohoyu Tsinoyu (It Costs Dear)* by Mychailo Kotsyubynskyi..... 113

YAROSH TETYANA

Genre of Psalms in Poetry be Taras Shevchenko and Petro Karmanskyi..... 117

Антоніна Олексюк

Науковий керівник – канд. філол. наук Бестюк І.А.

**МІСТО РІВНЕ: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ТОПОСУ
НА ЛІТЕРАТУРНІЙ МАПІ («РІВНЕ / РОВНО (СТІНА): НІБИТО
РОМАН» (2001) ОЛЕКСАНДРА ІРВАНЦЯ)**

У статті простежено появу топосу Рівного на літературній мапі: авторка вказує на історико-документальні праці та художні твори, починаючи з XIX віку, однак вважає, що дефіцит цієї теми компенсує твір-антиутопія Олександра Ірванця «Рівне / Ровно (Стіна) : нібито роман» (2001).

Ключові слова: урбаністична культура, топос міста Рівне, антиутопія, постколоніальність.

*The author has gathered traces of the topos of Rivne a town in fiction and non-fiction texts and writes down a line of historical attendance on literary map since the nineteenth century to nowadays (a sketch). Dystopia **Rivne / Rovno (Stina): nibyto roman (Rivne / Rovno (A Wall): as a novel**) by Alexander Irvanets compensates a lot of gaps in the undeveloped topic.*

Key words: urban culture, topos of Rivne a town, dystopia, post-colonial discourse.

З розвитком в Україні урбанізаційної культури, на літературній мапі з'являються знакові топоси Києва, Харкова, Одеси, Львова. Заявлена в літературі раннього модернізму (кінець XIX – початок XX ст.) тема міста стає особливо актуальною в естетиці високого модернізму 1920-х років, легітимізуючи міф «буржуазного» Києва (твори В. Підмогильного та літературного угруповання «Ланка» (МАРС), неокласиків), «пролетарського» Харкова (ВАПЛІТЕ), «голлівудської» Одеси (кінотворцями стають літератори: М. Семенко, О. Довженко, Ю. Яновський (роман «Майстер корабля»), М. Бажан (спогади «Майстер залізної троянди»)) та «донцовського» (вісниківського) Львова. Поступово сформований у першій половині XX ст., «канон» урбанізаційних топосів розширюється: відтак, історію національного літературного дискурсу другої половини XX століття вирізняють такі геокультурні феномени, як «житомирська прозова школа» [2, 5] і «галицька школа» (або «станіславський феномен») [8, 102]. Міф міста в літературі початку XXI віку пов'язаний із концептуалізацією індустріального Сходу у творах С. Жадана: Харкова (роман «Депеш Мод» (2004), збірка «малої» прози «Гімн демократичної молоді») й Донецька (роман «Ворошиловград» (2010)); та національного Заходу: Буковини (Чернівців) – М. Матіос; Ужгорода – Г. Пагутяк і Т. Прохаська; Львова – Ю. Винничук («Танго смерті» (2012)); знаменно, що текстуалізацією Львова захопився навіть російськомовний прозаїк А. Курков (маємо на увазі його роман «Остання гастроль Джимі Хендрікса» (2012), що вийшов також і українською).

У пропонованій статті ставимо за мету простежити появу топосу міста

Рівне в українській літературі. Порушена уперше у статті Лідії Зелінської «Рівненські палімпсести: дві спроби «змивання» пергаментів історії міста» [3], задекларована тема заслуговує на розширення у сучасній літературознавчій науці.

Постколоніальну ситуацію незалежної України 1990-х років вирізняють пошуки національної ідентичності: митці культивують образи «малої» батьківщини. Відтак, на літературній мапі концептуалізується і топос міста Рівне, причому як в історико-документальних працях, так і в художніх текстах. Попри перші згадки про Рівне в XIII–XIV віках (1283 року в польській хроніці, в документах 1434 р. й 1461 р. [9, 7]), художній «текст Рівного» з'являється у XIX ст. і пов'язаний з «Історією мого сучасника» (1905-1921) В. Короленка та «Автобіографією» (1875 – 1881) М. Костомарова. Панорамно презентоване Рівне – його історична доля в період Другої світової війни, культурне «обличчя», архітектурний пейзаж, – у мемуарах У. Самчука «На білому коні» й «На коні вороному», а також у романі «Чого не гоїть вогонь». Симптоматичну згадку про Рівне зустрічаємо у романі сучасника Самчука Ю. Косача «Еней та життя інших» (1947).

Дефіцит цієї теми компенсується на порубіжжі третього тисячоліття: Рівне заявляє про себе насамперед у творах сучасних рівненських прозаїків та поетів. Лідія Рибенко, голова Рівненської обласної організації спілки письменників України, упорядкувала антологію «Літературна Рівненщина» [6]. Завдяки Л. Рибенко 2009 року побачила світ книга «Місто дивної долі: Рівне очима хроністів та письменників» [7], у якій, окрім класичних текстів, зібрані найновіші поетичні твори, присвячені місту. Приміром, у вірші «Євроремонт в Рівному» поетеса висловлює думку про негативний вплив новітньої «модернізації», що призводить до втрати архітектурної самобутності міста. Уболіває за втрату національно-автентичного «обличчя» Рівного і Василь Басараба у поезії «Домашній закордон». Водночас сучасних письменників інтригує історія міста: Анна Лимич («Місто») та Вікторія Климентовська («А була вона напівтатарка») присвятили вірші Марії Рівненській, княгині, завдяки якій Рівне отримало Магдебурзьке право; широко репрезентована патріотично-лірична тема («Гуляю парком в цю погожу днину» Оксана Кот, «Рівне» Неоніла Диб'як, «Рівне» Петро Велесик, «Балада про місто» Юрій Загорський).

Міфологемну семантику закріплює за цим топосом Олександр Ірванець у романі «Рівне / Ровно (Стіна): нібито роман» (2001), де Рівне постає символом України, поділеної на Схід і Захід; як темпоральний образ травматичного минулого совєцького й утопічного європейського сучасного. В одному з інтерв'ю письменник зазначав, що ідея такої моделі з'явилася «в 1995 році в Берліні, коли Олаф Мюнцберг, якому присвячений роман, водив мене по периметру вже тоді не існуючої стіни і показував різницю – дивись, оце східний Берлін, а це вже західний, а це знов східний» [4, 6]. Провідний конфлікт твору – протиставлення утопічної мрії героя про гуманний суспільно-політичний лад, який забезпечує розквіт людської індивідуальності, – так конструюється образ західного Рівного, й

антиутопічної реальності, що концептуалізує образ соціалістичного Ровно. Розділяє ці два локуси стіна. Український прозаїк, ангажуючи історію бетонної стіни, що ділила Німеччину на Східну й Західну, акцентує в романі її хронотопну семантику.

Хронотопний образ стіни виражає екзистенційну проблематику – існування людини в постсовєцькому, постколоніальному світі, її відчуження і складні процеси самоідентифікації.

Образ стіни як *муру нерозуміння* постає і в мистецькому плані: з одного боку, псевдолітература соцреалізму та її «адепти», з другого – прага нової інтелектуальної словесної творчості та її автори-нонконформісти (таким є головний герой роману Шлойма Ецірван). Ірванець вказує на «відхід» старої літератури, зображуючи її в образі помираючої Степаниди Домбромалець. «Компілятивний» опис трилогії Степаниди – пародія на українську радянську літературу. Знаменно, коли рукопис потрапив до Західного світу, його сторінки виявилися порожніми, – цій літературі немає що запропонувати читачам «поза стіною». Засобами сатири, іронії, гротеску, прозаїк викриває і так зване культурне життя Соціалістичної України, трагікомічну тему насильницького підпорядкування митця державному апарату (маємо на увазі антиутопічний епізод обговорення роману «Стіна»: на суді партійні функціонери застосовують прилад з аббревіатурою ДУПА – думально-уніфікуючий променевий агрегат, випромінювання якого робить думку всіх присутніх одностайною. Шлойма героїчно протистоїть графоманам ровенського відділення Спілки письменників).

«Рівне / Ровно (Стіна)» – це роман одного дня – події відбуваються у «четвер 17 Вересня». В історії України це знаменна дата: 17 вересня 1939 року радянські війська вступили на територію Польщі, що мало наслідком воз'єднання Східної і Західної України. Тобто 17 вересня – початок існування України майже в її сучасних кордонах. Ця історична алюзія в романі виказує надію на об'єднання як наслідок зруйнованих «стін», перейдених рубіконів.

Попри іронічну нарацію твору, відчутний пафос ностальгії, зокрема в артикуляції упізнаваних локусів: парк як осередок культурного життя, що його автор називає «живим організмом, велетенським, зеленим, рухомим. Він дихав на пагорбах понад старим центром, вбираючи в себе щоденну втому міста, він огортав кожного, хто вступав під гіллясте склепіння» [5, 66]. Кінотеатр Шевченка, редакція «Вечірнього Рівного», філармонія, міський музей, Воскресенський і Покровський собори. Шлойма, як і Ірванець, «широ хотів бути співцем цього краю, цього міста, достатньо безликого, достатньо байдужого, та все ж таки рідного, свого, в якому вбачаєш усе тільки з причин порідненості» [5, 142].

Проблемно-тематичний аспект цього твору, його ідейно-естетичний зміст розцінюємо як «прощання з імперією» (поетична теза О.Забужко, винесена у заголовок праці О.Гнатюк [1]), – відхід від імперської агресії СРСР. Однак в особистому житті головного героя це прощання набуває і ностальгійного звучання: позаяк дитинство, архетипний рай, назавжди буде

пов'язане із соціалістичним Ровно. «Рівне / Ровно (Стіна)» – це символ, багатоплановість якого втілює глобальні проблеми часу і простору України кінця другого тисячоліття – перших років незалежності, її політичні й національно-культурні сподівання, водночас – екзистенційні проблеми особистості, змушеної відчувати складність переходної епохи, долаючи травматичний колоніальний досвід, активно боронити власну ідентичність, геокультурно освоювати Захід.

Джерела:

1. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / О. Гнатюк. – К. : Критика, 2005. – 528 с.
2. Даниленко В. Золота жила української прози // Вечеря на дванадцять персон: Житомирська прозова школа / Упоряд., передм., літ. ред. В. Даниленка. – К. : Генеза, 1997. – 544 с. – С. 5-12.
3. Зелінська Л. Рівненські палімпсести: дві спроби «змивання» пергаментів історії міста / Л. Зелінська // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Збірник наукових праць. Вип. XV / Ред. кол. Поліщук Я.О. та ін. – Рівне : «Перспектива», 2005. – 256 с. – С. 202-208.
4. Ірванець обабіч «Стіни» (Інтерв'ю з письменником) // Україна молода. – 2001. – 28 липня. – С. 6.
5. Ірванець О. Рівне / Ровно (Стіна): нібито роман / О. Ірванець. – Харків : Фоліо, 2010. – 219 с.
6. Літературна Рівненщина / [упорядник Л. Рибенко]. – Рівне : Письменницька робітня «Оповідач», 2010. – 480 с.
7. Місто дивної долі: Рівне очима хроністів та письменників. Дайджест. – Рівне : Волинські береги, 2009. – 72 с.
8. Повернення деміургів / Плерома 3'98. Мала українська енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1998. – 288 с.
9. Поліщук Я. Рівне: Мандрівка крізь віки. Нариси з історії міста / Я. Поліщук. – Рівне : Волинські береги, 1998. – 196 с.